

Проф. др Урош В. Шуваковић¹

Универзитет у Приштини са привременим седиштем

у Косовској Митровици

Филозофски факултет, Катедра за социологију

Косовска Митровица, Србија

УДК: 371.1

ИСБН 978-86-7372-191-0, 19 (2014), п.493-501

Оригиналан научни рад

ДАРОВИТИ И ШКОЛСКИ СИСТЕМ²

Управо сада, када су у највећем делу света победиле идеје и пракса образовања за све, ни један народ не може бити равнодушан ни незаинтересован за најбоље умове које има. Модерни друштвени, економски, политички и културни услови захтевају трагање за даровитима и намећу потребу за њиховим адекватним образовањем и васпитањем.
Босиљка Ђорђевић (1979: 81)

Резиме: У раду се полази од различитих теоријских концепција односа према даровитима у школском систему, уз полазну хипотезу да су васпитно-образовни системи конципирани према просечним, а не према даровитим и талентованим. На основу извршене секундарне анализе садржаја литературе и налаза емпиријских истраживања, указује се да је у Србији, и поред усвојене Стратегије развоја образовања до 2020, и даље је остало нерешено питање друштвене бриге о даровитим и талентованим, што има последице по укупни друштвени развој земље.

Кључне речи: даровити и талентовани, концепције друштвене бриге кроз школске системе, стање у савременој Србији.

Уводна разматрања

Рад је резултат теоријског истраживања који се односи на потребне услове пружања друштвене подршке даровитим и талентованим и указује на потребу стварања примерених услова које би даровитима требало да пружи школски систем, како би њихова даровитост дошла до изражаја и била развијена у таленат. У емпиријском смислу, на основу секундарне анализе података спроведених истраживања и статистике надлежне државне институције – Завода за унапређивање образовања и васпитања (у даљем тексту: ЗУОВ), истражујемо да ли су оптимални услови за развој даровитости код ученика основних и средњих школа заиста и обезбеђени.

Хипотеза од које полазимо јесте да се школски систем изграђује према потребама и могућностима просечних, а не даровитих, што је случај и са

¹ uros-s@eunet.rs

² Рад је резултат истраживања у оквиру научноистраживачког пројекта III/47023 „Косово и Метохија између националног идентитета и евроинтеграција”, који подржава Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Србијом, те да таква ситуација сигурно није поспешујућа за развој даровитих. С друге стране, улагање у развој даровитих и талентованих представља добар ослонац укупног друштвеног развоја, што се у недовољној мери респектује.

За потребе истраживања врло је важно успоставити разликовање појмова „даровити” и „талентовани”. Код утврђивања „даровитости” често се инсистира на коефицијенту интелигенције детета ($IQ \geq 140$), иако нам се чини да су у праву они који указују да за даровитост то не може да буде *једини* критеријум (Максић, 1993: 35–58; Аврамовић, Вујачић, 2009: 880). Стернберг у поимање даровитости уводи критеријум креативности, и то у двоструком смислу: као димензију интелигенције и као тип даровитости – креативна даровитост, чиме доводи до разликовања академске и креативне даровитости (в. Sternberg и Lubart, 1993, нав. према Максић, 2003: 19). Винер сматра да је даровито дете оно које је рођено с неуобичајеном способношћу да савлада одређено подручје-а. Овај аутор појам даровитости користи за децу коју одликују: а) превремена развијеност (брже напредовање од просечне деце), б) инсистирање на самосвојности (виши квалитет успеха, другачији путеви учења, самосталност и самопоуздање) и в) жар за савладавањем задатака (висока мотивисаност, опсесиван интерес). С друге стране, он талентованост разликује од даровитости, подвлачећи да талентованост обухвата само специфичан израз даровитости за одређено подручје (Winner, 2005). Гање указује да су за развој талента, изузев надарености, значајни фактори и срећа, друштвена средина и мотивационе и емотивне особине, док подручја развоја талента могу бити академска, уметничка, спортска и технолошка (Gagné, 1991: 65–80). Из овога следи да је у случају даровитости реч о индивидуалним карактеристикама, о особинама појединаца. Притом, те особине долазе до изражаја углавном у школском добу па, стога, и не чуди што се „најчешће под даровитошћу подразумевају висока (супериорна) школска постигнућа и значајно интелектуално испољавање појединаца који су уочени или идентификовани као даровити” (Ђорђевић, 1995: 29–30). С. Максић прецизира како се „у сваком случају, даровитост увек испољава кроз конкретне области људске делатности (наука, уметност, спорт)” (2007: 15). Према томе, код развоја талента, изузев даровитости као природног фактора, потребно је и њено усмеравање као одређеном подручју у коме се сматра да ће највише доћи до изражаја, при чему су, према схватању Гањеа, два значајна фактора: срећа и друштвена средина. Ако узмемо да је срећа фактор неинституционализоване, насумичне и меценарске бриге за обдарене³, онда се може јасно закључити да таленат представља рано социјализовану даровитост појединца. „Рано дијагностицирање обдарености представља почетак посебне бриге друштва о

³ У овом погледу, срећа је и родити се у породици богатих родитеља, који свом детету омогућују прерастање обдарености у таленат кроз посебно образовање, што укључује и слање у најбоље и најпрестижније школе и факултете у свету. Исто тако, обдарени су, иако нерођени у богатим фамилијама, често током историје имали своје покровитеље, било да је реч о уметности, науци и сл., који су омогућавали исказивање и развој њиховог талента. Нпр. Лоренцо Медичи је био покровитељ Микеланђелу, док је Енгелс помагао материјално слабостојећег Маркса у његовим научним радовима.

талентима, поклањање њима посебне пажње стварањем повољнијих услова за њихов развој. Оваквом својом акцијом друштво настоји да изгради своју елиту” (Марковић, 2006: 24). Образовни, као подсистеми друштвених система, извршавали су „с једне стране, функцију масовног описмењавања (масовно = неелитно), а с друге стране њихова је улога била да ишколују, у најбољем могућем маниру, будућу друштвену, тачније управљачку елиту држава о којима је реч” (Шуваковић, 2009: 565). С питањем школовања своје управљачке елите српска држава се суочила крајем XIX века и решавала га како кроз отварање високих школа на којима се школовао велики број државних стипендиста, „чиме је омогућавано талентованим, а сиромашниом да заврше школу, али је, истовремено, обезбеђивана и вертикална социјална мобилност”, кроз законски обухват све деце, укључујући и женску, обавезним основним образовањем (Исто: 567)⁴. „Планирање елите” (2003) значило је и упућивање најбољих ученика и студената на студије у иностранство, да би, по повратку у земљу, могли да допринесу њеном развоју.

Даровити у школском систему

Школски систем представља организацију школских институција које омогућују стицање формалног образовања: од основне школе до универзитета. У овом раду ћемо питање статуса талентованих на факултетима у Србији оставити по страни, с обзиром да само то питање може да буде предмет једне озбиљне студије случаја, за чије полазиште ваља узети податке о броју младих који одлазе у иностранство ради студирања (одмах по завршеној средњој школи), односно о броју свршених студената који то чине по окончању својих студија.

Ако је рано откривање обдарености важно за започињање друштвене бриге о таквом појединцу, онда се свакако поставља питање – *Каква је то друштвена брига која се о тим појединцима води?* Ово питање се може разматрати и кроз идеју о „праву на различитост” (Исто: 22–23), што се своди на позитивну дискриминацију обдарених током њиховог формалног образовања, при чему се исправно уочава и чињеница о каснијем испољавању обдарености код једног детета у односу на друго. Осим тога, уз наглашавање да то није специфичност само наше земље, чињеница је да „постоји тенденција доследне генерацијске трансмисије (не)образованости, и да образовни систем Србије представља врло снажан механизам социјалне селекције и репродукције социјалне структуре, нарочито када је реч о вишим нивоима образовања” (Петровић, 2012: 16), односно да је као канал социјалне проходности „онај образовни много мање проходан, и, углавном делује индиректно кроз две генерације” (Цвејић, 2012: 156). Када је реч о уметницима разних профила, спортистима или о припадницима естраде, како указује

⁴ Ипак, ово питање није бивало у пракси решено на задовољавајући начин. Пописни подаци из 1921, Краљевине СХС, показују да је на њеној територији чак 49% деце изнад 10 година било неписмено, при чему се та стопа кретала од свега 9% у Словенији преко 88% у БиХ до чак преко 95% на Косову (нав. према Ј. Ђорђевић, 2001: 79).

Аврамовић, за њихов успон на социјалној лествици „од споредног су значаја њихова школска постигнућа...Таленат, а не школска квалификација, доприноси померању из једне професионалне улоге у свет спорта и забаве” (Аврамовић, 2012: 276).

Босиљка Ђорђевић с правом указује да и даровити могу да покажу неуспех током школовања, издвајајући две групе узрока према њиховој природи (пореклу), наглашавајући притом условност ове дихотомије: они који се налазе у самој личности ученика и узроци спољашње средине (Ђорђевић, 1998: 68–69). На узроке који се налазе у самој личности могуће је деловати кроз друштвене функције образовања и васпитања. „То може да се каже и за неке факторе спољашње средине, нарочито за школу и наставнике. Стварањем одговарајућих услова и опште позитивне атмосфере у школи, могуће је у великом степену мењати рад и ангажовање даровитих ученика, њихов однос према школи и учењу и према обавезама уопште, према вршњацима, наставницима и другима. Даровитим ученицима, нарочито старијим, неопходан је шири прилаз у погледу васпитне филозофије да би схватили своје место и улогу, не само у школи и средини у којој живе, него и шире, у друштву” (Исто: 69).

Када је реч о облицима образовања и васпитања даровитих, Б. Ђорђевић их групише у четири типа, и то: а) хомогено груписање ученика, где као примере наводи издвајање одељења према степену општих способности; стварање специјалних одељења и специјалних школа, према посебним способностима; б) делимично хомогено груписање у оквиру истог одељења; редовна одељења са различитим допунским облицима хомогеног груписања „поред или после или уз рад”; в) редовна школска одељења са обогаћеним програмом за даровите; г) школска акцелерација (Ђорђевић, 1979: 83–93). Компаративно гледајући, сва четири облика су примењивана у различитим државама света, у складу са тада преовлађујућим педагошким парадигмама.

У Србији, од периода њеног социјалистичког развоја до данас заузет је непромењен став, а то је да даровити похађају редовна одељења са обогаћеним програмом за даровите, који је садржан кроз часове додатне наставе, додатног рада и факултативне наставе (нпр. школске секције, учење још једног страног језика и сл.). Као допунска мера подстицања даровитих предвиђена је и акцелерација, при чему се она у пракси не стимулише и ту могућност користи сразмерно мали број ученика. Оно што, међутим, представља проблем јесу промењене друштвене околности у којима треба реализовати овакав став. Наиме, у време самоуправног социјализма у Југославији била је, с једне стране, развијана свест наставника да је њихова мисија да пруже што потпунију подршку развоју ученика, укључујући и оне талантоване. Стога, веома је био развијен систем додатне наставе и рада, практично из сваког предмета, те факултативна настава која се одвија кроз секције. И све то бесплатно. Данас је ситуација сасвим другачија: наставници су изразито незадовољни својим друштвеним статусом, који је, објективно гледајући, маргинализован. О улагању изванредног напора, како би се помогло даровитим и талентованим, може да се говори само код веома малог броја

ентузијаста. Додатна настава, иако декларативно треба да постоји, се не изводи, али зато наставници редовно држе приватне часове својим ученицима када их припремају за упис на факултете. Бесплатне секције и факултативна настава као део школског система намењеног талентованима су замењени различитим облицима ваннаставне активности по разним секцијама, које се плаћају, као у случају спортских секција, констатује и Стратегија развоја образовања у Србији до 2020. (2012:33).

Уочљиво је да се, у погледу подршке талентованима, посвећује у Стратегији сразмерно више простора онима који су талентовани за спорт, него за академске или уметничке предмете, при чему се, с позивом на начело индивидуализације, стално прави паралела, нека врста вештачке равнотеже између талентованих и обдарених, с једне стране и оних који имају сметње у развоју (в. Исто: 43). У пракси, спровођењу инклузије деце са потешкоћама додаје се далеко већи значај него подстицању талената⁵. Исто је и са укључивањем мањинских група, тако да се може рећи да су таленти у Србији препуштени сами себи, сем у случајевима посебног ентузијазма наставника и ученика и готово упркос школским условима⁶. Осим, дакле, редовне школске наставе која је обогачена за даровите и акцелерације, Стратегија предвиђа и неки облик „делимично хомогеног груписања”, и то тако што указује, у оквиру одељка који се односи на предуниверзитетско образовање, на потребу да факултети „успоставе специјалне програме намењене талентованим ученицима и да у највећој могућој мери интензивирају сарадњу са установама као што су Математичка и Филолошка гимназија, са истраживачким станицама (Истраживачка станица Петница) и Центром за промоцију науке уз обједињење свих фондова који подржавају таленте” (Исто: 128). Овакво опредељење Стратегије за подстицање талената је, заправо, засновано на систему „бриго моја, пређи на другога”.

Истраживачка станица „Петница” је „независна непрофитна организација регистрована као удружење грађана” (WEB презентација ИС „Петница”). Дакле, она је ван државног школског система и ван школског система уопште, па њено бављење талентима не може да буде третирано као организована друштвена брига о њима, без обзира што има за ту намену прилив из буџетских средстава. Математичка и Филолошка гимназија јесу специјализоване гимназије које постижу изузетне резултате, и које се баве подршком талентима из области своје специјалности. Међутим, највећи број ђака ових школа је из Београда, тако да упућивање факултета изван Универзитета у Београду на сарадњу са њима представља један

⁵ Босиљка Ђорђевић је овај проблем учила још 1979. констатујући како су „најчешће признаване специјалне потребе детета физички или психички субнормалног, иако решења за њихово образовање и васпитање нису увек била задовољавајућа. Међутим, потребе даровитог детета високих општих способности, биле су мање признаване” (1979: 81).

⁶ На републичком такмичењу из биологије одржаном маја 2013. победила је ученица Милица Марковић, ОШ „Сестре Павловић” из Белановице код Љига, иако се за то такмичење спремала у школи која нема кабинет за биологију. Ентузијазам њен и њеног професора Дејана Станојевића су надвладала (Курир, 21. мај 2013).

метрополоцентричан, и у основи елитистички приступ, упркос баш супротним декларативним залагањима Стратегије⁷.

Центар за промоцију науке представља јавну установу (WEB презентација Центра за промоцију науке) која се бави популаризацијом науке, није регистрован ни као образовна, ни као научноистраживачка организација, па је потпуно нејасно како му Стратегија додељује наведену улогу. Све у свему, иако је доктринарно опредељење за концепт који се данас сматра модерним, а то значи укљученост даровитих у редовна школска одељења уз обogaћену наставу, допуштenu акцелерацију и само делимичну хомогенизацију – што је у складу са Фримановим налазима да даровита деца имају исте образовне потребе као и друга деца, само да су оне израженије (Freeman, 1983) – то у пракси савремене Србији остаје само – опредељење. Суштински, подршка талентима изостаје или је резервисана само за „неке талентоване”, оне који потичу из таквих социјалних средина да могу да се материјално квалификују за друштвену подршку. Све и да пракса није таква какву смо је описали, према ставу Б. Ђорђевић, с којим смо у потпуности сагласни, чињеница да су у основним школама за даровите ученике предвиђене одређене могућности које иду у сусрет њиховим потребама је недовољана „због тога што школа и наставници нису довољно, или нису на прави начин припремљени за рад који би задовољио потребе интелектуално даровитих. Поред тога, школе нису у садашњим условима опремљене за флексибилније груписање ученика, како у погледу простора, тако и у погледу средстава за рад” (Ђорђевић, 1998: 85). Од тренутка када су написане ове реченице прошло је скоро две деценије, али се ситуација суштински није променила. Императив налаже да „наставник који брине о даровитој деци мора да поседује високу интелигенцију, креативност, широка интересовања, професионалне компетенције” (Аврамовић, Вујачић, 2009: 882).

Када се ради о средњим школама, и то Б. Ђорђевић сматра повољнијом ситуацијом него у случају основних, постоји више њихових типова, што омогућује диференцирање ученика према њиховим интересовањима. Тачно је да је ово предност, али је исто тако тачно и то да су њихови програми прилагођени просечним, а не даровитим, ученицима, при чему су облици обogaћене наставе у пракси још мање присутни него када се ради о основним школама, уз изузетак пет „школа од националног значаја”, које би требало да брину о даровитим и талентованим у Србији. Средње школе за које се сматра да се баве даровитим и талентованима су: музичке, балетске, гимназије усмерења култура и информасања, уметничке, средње дизајнерске и неке где се изучавају одређени занати (фирмописац калиграф, дрворезбар, клесар, стилски кројач) (ЗУОВ, 2013). Од ових школа различитих образовних профила, њих шест музичких (и то четири основне музичке и две средње) налазе се на подручју Косова и Метохије. Наведено у неколико представља одступање од усвојене концепције и јесте облик хомогенизације или

⁷ Притом, држава је још три школе прогласила „школама од националног значаја”, стављајући их у исту раван са ове две, али се оне у Стратегији не спомињу. Ради се о Карловачкој гимназији, Првој крагујевачкој гимназији и Школи за музичке таленте у Ђуприји.

делимичне хомогенизације, но она је заправо диктирана таквом врстом обдарености која се ни на који други начин не би могла да развија у таленат током редовног школовања.

Аврамовић и Вујачић су спровели испитивање, техником анкете са отвореним питањима, којом су настојали да утврде: а) како наставници разликују даровите од оних који то нису, б) какав однос имају према даровитима. Истраживање је обухватило основне, средње стручне школе и гимназије. Најважнији податак до кога се дошло јесте да наставници „опајају даровитост више кроз учење (репродукција знања), него кроз креативност као кључни појам даровитости” (Аврамовић, Вујачић, 2009: 885). Аутори истраживања указују и на изразито малу фреквенцију одговора наставника који сагледавају емотивну у волунтативну компоненту као особину даровитости. Истраживање је потврдило одсуство укључивања даровитих у додатне облике наставе на нивоу средњих школа. „Подршка развоју даровитих није усмерена на издвајање (програм за даровите), убрзавање (прескакање) и обогаћивање (курсеви изван школе). Она углавном обухвата репертоар морално-емоционалне подршке – подстицање на још успешнији рад, давање упутстава, помоћ у надоградњи знања, припрема за такмичење, указивања на позитивне примере, сарадња са породицом, упућивање на литературу, извлачење максимума из ученика” (Исто: 886).

Ка закључивању

Може се закључити да Србија, као ни у многим другим областима, нема јасно дефинисану политику у односу према друштвеној бризи о даровитима и талентованима. Из социјализма преузета, и данас у свету највише прихваћена, концепција редовног школовања са обогаћеним садржајем за даровите, уз могућност акцелерације, допуњена је проглашавањем „школа од националног значаја” и концептима хомогенизације и делимичне хомогенизације талентованих ученика. Издвајањем пет школа на средњошколском нивоу ни близу нису задовољене потребе за друштвеном бригом о даровитима и њиховом социјализацијом у талентоване. С друге стране, школе засноване на концепту редовног школовања уз обогаћен садржај, према емпиријским налазима, то „обогаћивање” сведе на „морално-емотивну подршку”, док изостаје систематски додатни рад и стварно залагање за стицање услова за њихов даљи развој. Вишедеценијска друштвена криза је бригу о даровитима, у највећој мери, изместила из системског бављења у домен напора наставника-ентузијаста, каквих је у савременој Србији све мање. У промишљању како треба успоставити друштвени однос према даровитима, не треба полазити од тезе да је омогућавање њима примерених услова за рад елитизам, пошто због таквог става друштво запада у проблем егалитаризма. „Једнакост васпитних могућности не значи идентитет” (Ђорђевић, 1979: 82). Уместо да буду мотор развоја Србије, основ за изградњу елите која ће омогућити укупан друштвени напредак, даровити и талентовани, чим им се укаже прилика, напуштају земљу одлазећи тамо где ће њихове могућности

више доћи до изражаја и њихов друштвени положај бити у већој мери валоризован – од стварања услова за развој талента до материјалне валоризације. На њихово место онда ступају просечни, а последица стварања друштвене елите од просечних на примеру Србије је више него очевидна.

Литература:

1. Аврамовић, З. (2012), „Границе образовања у друштвеној покретљивости”, у Д. Маринковић, С. Шљукић (ур.) *Промене у друштвеној структури и покретљивости*, Филозофски факултет, Одсек за социологију, Нови Сад, стр. 263–281.
2. Аврамовић, З, Вујачић, М. (2009), „Однос наставника према даровитим ученицима“, *Педагошка стварност*, LV (9–10).
3. Freeman, J. (1983), „Annotation: emotional problem of the gifted child”, *Journal of Child Psychology and Allied Disciplines*, no. 7: 113–127.
4. Gagné, F. (1991), *Toward a differentiated model of giftedness and talent*, in Colangelo, N. and Davis, G. A. (Eds.), „Handbook of gifted education”, Allyn and Bacon, Boston.
5. Ђорђевић, Б. (1979), *Индивидуализација васпитања даровитих: способности и даровитост*, Институт за педагошка истраживања, Просвета, Београд.
6. Ђорђевић, Б. (1998), *Даровити ученици и (не)успех*, Заједница учитељских факултета Србије, Београд.
7. Ђорђевић, Ј. (2001), „Огледне школе у Краљевини Југославији (1918–1941)”, у М. Вилотијевић, Б. Ђорђевић, Ј. Ђорђевић, Ђ.Ђурић, Н. Лакета, М. Недељковић *Експерименталне (огледне) школе*, Учитељски факултет Универзитета у Београду, Београд.
8. Максић, С. (1993), *Како препознати даровитог ученика*, Институт за педагошка истраживања, Београд.
9. Максић, С. (2007), *Даровито дете у школи*, Завод за уџбенике, Београд.
10. Марковић, Д. Ж. (2006): *Прилози елитопедагогији*, Виша школа за образовање васпитача, Вршац.
11. Петровић, Ј. (2012), *Огледи о образовању у Србији: поглед на скрајнута питања*, Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини.
12. Sternberg, R., Lubart, T. (1993), „Creative giftedness in children”, in K. Pnina, A. Tannenbaum (eds) *To be young and gifted*, Ablex Publishing Corporation, Norword, New York.
13. Трговчевић, Јб. (2003), *Планирана елита*, Историјски институт, Београд.
14. Цвејић, С. (2012), „Нови трендови у класно-слојној покретљивости у Србији”, у Д. маринковић, С. Шљукић (ур.) *Промене у друштвеној структури и покретљивости*, Филозофски факултет, Одсек за социологију, Нови Сад, стр. 143–157.
15. Шуваковић, У. (2009), „Држава и даровити: међуутицај или одвојено постојање”, у А. Стојановић (гл. и одг. ур.) *Даровити и друштвена елита/15*, Висока школа струковних студија за образовање васпитача „Михаило Палов”, Вршац.
16. Winner, Е (2005), *Darovita djeca – mitovi i stvarnost*, „Ostvarenje”, Lekenik.

Извори:

17. Влада Републике Србије – Министарство просвете и науке (2012), *Стратегија развоја образовања у Србији до 2020.* Доступно на http://www.srbija.gov.rs/vesti/dokumenti_sekcija.php?id=45678 [приступљено 31.05.2013]
18. „Најбоља из биологије, учи у школи без кабинета”, *Курир*, 21. мај 2013. Доступно на <http://www.kurir-info.rs/najbolja-iz-biologije-uci-u-skoli-bez-kabineta-clanak-799611> [приступљено 31. 5. 2013]
19. Попис музичких, балетских, уметничких школа и гимназија културног и информативног профила (2012). Завод за унапређивање васпитања и образовања.
20. WEB презентација ИС „Петница”, доступно на: http://www.petnica.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=6&Itemid=30 [приступљено 31. 5. 2013]
21. WEB презентација Центра за промоцију науке, доступно на <http://www.cpn.rs/ocentru/> [приступљено 31. 5. 2013]

Uros V. Suvakovic, Ph.D., Associate Professor
University in Pristina with contemporary Head office in Kosovska Mitrovica
Faculty of Philosophy, Department of Sociology
Kosovska Mitrovica (Serbia)
uros-s@eunet.rs

TALENTED AND SCHOOL SYSTEM

There are many definitions of the talent. B. Djordjevic indicates that this idea usually implies “high (superior) school achievements and significant intellectual manifestation of individuals that are noticed or identified as talented”.

If we start from such a comprehension of the talent, the main problem that appears is the position of talented in school system. School system in every country is built in regard to the average, not talented pupils. The quality of education that school system provides is also adapted to average pupils.

On the other hand, there are special schools in most developed countries that are created to fulfill the needs of talented. There are no such schools in Serbia, and those that exist are not primarily intended for talented, although they achieve the top-level results in work and quality of education due to the advocacy of their teachers and pupils (e.g. Mathematical Grammar School). The reason for this lies in the attempt to prevent so-called “elitism”, and actually we get an unwanted effect – egalitarianism, since the attitude that on behalf of “equal chances” talented are prevented to have more qualitative education, suitable for their possibilities, is not acceptable.

Key words: talented, school system, average, “elitism” vs. egalitarianism, Serbia.